

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927): ŐSZI TÁJ SZINNYÉN
Dr. Kepes János úr gyűjteményében

FERENCZY KÁROLY (1862–1917): NAGYBÁNYAI TÁJ
Dr. Kepes János úr gyűjteményében

A gyűjtemény, amelyről itt szólunk, jóformán ismeretlen, bár legjobb mestereink egész sora van benne képviselve. Fél száz festmény: annyi, amennyi harmonikusan illeszkedik bele egy úri lakásba, anélkül hogy azt otthonias hangulatából kiköken-tené. Aki ezeket összegyűjtötte, dr. *Kepes János* kir. közjegyző úr, mindennapi barátul invitálta a művészetet s nem muzeális okmánynak. Személyes ízlése és érzeke vezette, amikor éppen ezekből a képekből alakította legmeghitebb környezetét. Az ilyesmi sokkal ritkább, mintsem az ember vélné. Az is eléggé ritka, hogy valaki a sokféle irány hatásaitól függetlenül valóban művészi értéket válogat maga köré, bármily korszak szülöttei is azok. Láttunk itt képeket, amelyek szerzői allg pár éve hogy elhagyták a Képzőművészeti Főiskolát, s láttunk olyanokat, amelyeket ezek egykori tanárai, sőt e tanárok tanárai festettek. Így nyúlik vissza a Kepes-gyűjtemény olyan korszakba is, amelynek uralkodó planétái *Lotz*, *Székely*, sőt az ezeknél még öregebb *Ligeti Antal* voltak. Egy romantikus rajzú, világítási ellentétekre épített „Várom” képviseli őt, egy szintén kisméretű, jóval szelídebb tájkép pedig *Telepy Károlyt*. Ebben a sorozatban azonban mindenekelőtt *Székely* és *Lotz* kötött le minket. *Székely* Bertalan szokatlanul kistréű tájképe csupa bensőség. A motívum meglehetősen igénytelen, de megérik rajta, hogy nagy tehetség avatta finommá. Lejtősen vezetett kerítés mellett fácska magaslik, a háttérben hegyek hideg kékje. Kötetlen, finom, de aprólékoságtól mentes előadása révén *Székely* legkedvesebb kis tájképei közé tartozik.

Lotz Károlytól kistréű álló „Vénusz”-t láttunk, abból a korszakból, amely még magán hordja a Rábi-iskola mélyre hangolt színeinek nyomait, de rajzának ruganyossága, a karcú típus és a könnyed mozdulat már a későbbi mester tulajdonságait adja. A két válltól a sarkokig lesuhanó körvonalak lendületes folyamatossága magában rejti *Lotz* szépség-ideáljának magvát. A régiek soro-

zatát *Böhm* Pálnak kicsiny, szürkére hangolt „Stahrenbergi tava” egészíti ki. Egy másik tó-kép, a *Balaton*, függ ennek közlében. Szerzője csak hat évvel volt fiatalabb *Böhm*-nél, de ezt a korkülönbséget szinte fél századnak véljük, ha a két rokokórajzú képet összehasonlítjuk. *Böhm* az akkori müncheni festés értelmében alakította kis képét; ifjabb pályatársa a közömbösített, átlagosított tónusok helyébe a szín tisztaságát és teljességét helyezte. *Szinyei-Merse Pál*, a „*Balaton*” szerzője, ezekkel az eszközökkel valóban megragadta a csodás magyar tó egészen egyéni színhatását; ez a képe idősebb korából való, amikor már sorozatos diadalokat aratott. Ebben a gyűjteményben is, mint mindenütt, ahol megjelenik: ő a legrégebb „fiatal” s ő a legfiatalabb öreg. A Kepes-gyűjteményben oly névsor élére kerül, amelyben itt időrendben ezek a mesterek következnek: *Mednyánszky*, *Rippl-Rónai*, *Ferenczy*, *Csók*, *Perlmutter*, *Fényes*, *Vaszary*, *Iványi-Grünwald*, akik — *Mednyánszky* kivételével — valamennyien a hatvanas években születtek. Szébb névsort ezekből az évekből nehéz lenne összeállítani.

*Mednyánszky*nak „Téli tájkép”-e sápadt sárgából és halk szürkéből van összeszöve, azzal a finom természet-megérzéssel és bensőséges lírával, amely őt annyira jellemzi. A motívum itt is egyszerű: a közep-tér víz tükré, jobbra-balra laponas elterülő partvidék, néhány száradt kóro kusza rajzával. A hang halksága dolgában szinte rokon vele *Rippl-Rónai* Józsefnek egy pasztelle, amelyhez az az emlék fűződik, hogy *Szinyei-Merse*-éknél, Szinnyén készült „Őszi táj”, végig egyetlen szín, az aranysárga finom változataiból grafikus élel alakítva. A „Nyár” című képe viszont Kaposvárra helyezi át a nézőt, még pedig *Rippl-Rónai*nak abba a korszakába, amikor apró foltokban rakta fel lazán a színeket s ezzel mintegy a csomózott szőnyeg hatását érte el. Mind a két munka nagyon jellemző műve. A „legnagyobb” festő, *Ferenczy* Károly követ-

PERLMITTER IZSÁK: ATELIER. Paris 1896
Dr. Kepes János ár gyűjteményében

KERNSTOK KÁROLY: DUNAMENTI TÁJ
FÜRDŐZŐKSEL
Dr. Kepes János ár gyűjteményében

kezik ezután. A tájkép motívuma is nagybányai: magas horizontú domboldal, amely felett szürke ég sávja látszik, egypár könnyű báránnyel felhővel. Széles, agyagszínű út megy haránt lefelé s ezt a diagonállist hangsúlyozza három kereklobbú fácska. Jőformán csak az agyagszín, a zöld, az ég szürkéje színéből kerekedett ki ez a finom tájkép, amely *Ferenczyt* éppúgy jellemzi dekoratív, mint közvetlen természetlátása szempontjából. A kompozíció, amely körülbelül négyzetes keret közé került, jól világítja meg ennek a kiváló mesternek kép-felfogását.

Egyideig nagybányai festő volt *Csók István* is, akinek itt egy jóval későbbi, tengerparton heverő női aktja („Strandon”) látható. *Csók* jellegzetes delikát stílusában. *Perlmutter* Izsák két képe közül az „Atelier” című még 1896-ból való s az akkori levegős festés értelmében tompa gyöngyházzsín hatású, de ebben a keretben sok a finom változat. Másik képe („Muskátlis ablak”) későbbi erőteljes, a formák kiemeléseire is súlyt vető ecsetjárást mutat. E közvetlen valóságfestés mellett új romantika világába vezet minket *Fényes Adolf* „Kirándulás” című festménye. A mesternek abból a korszakából való, amikor egy ós-patinás, regeszerű világot bontogatott ki számunkra: vár a háttérben, borús ég a láthatár felett, nagy és rongyos felhőkkel, amelyek nehéz szürkéje beleomlik a mély kébbe. Apró alakok erős oldalvilágításban, mélyrefogott zöld vegetáció, erőteljes árnyékok szokatlanul érdekessé teszik a képet. *Vaszary* János két kiadásban jelenik itt meg: egyik képe („Nyári táj”), a régibb, mintegy egyesíti magában a formák impresszionista feloldását és festőiségét, amellet érvényesül bizonyos dekoratív vágy is, — másik képe új („Strand”), az előbbtől eltérően az élesrefogott rajz, a kiélezett szín eszközeivel a verőfény erejét, a mindent eldrasztó világosságot játszatja alakjain. Az alakok rajza sommázó, erős feszültségű, az élénk színek töretlenek. Két korszakát jellemzi a két kép a mesternek. *Iványi-Grünwald* Béla, ebben a sorban a harmadik „nagybányai”, mely zöldből alakított magyaros hangú szimfóniát („Alkonyat”), a látóhatárról a magasba emelkedő nyárfák sora érdekes silhouettet ad a kompozíciónak.

A következő évtized szülöttel közül *Réti, Glatz és Rudnay* a nagybányai festői szabadság neveltek. Sőt *Réti* István az, aki igazában megvetette alapjait a nagybányai körnek. Tőle kisméretű képet látunk: domboldalt fiatal fákkal, azok koronái alatt sötét silhouetben női alak, piros kendővel („Tavaszz”). Az a borongós líra érzik rajta, amely *Réti* sok festményét jellemzi. *Glatz* Oszkártól egy erdőszéle van itt, őt játszódozó gyermekkel („Gyermekek az erdő szélén”), *Rudnay* Gyulától pedig három kép: az egyik ama szélesen odavetett mély gammájú kompozíciók egyike, amelyeken tömegeket mozgat („Golgota”), a másik „Mátranováki faluvége”, sok világítóan fehér felhővel, némi kék éggel, amely alatt melegsűrűen fekszik a határ. *Rudnay* legfinomabban hangolt képei közé tartozik meleg lírája révén.

Hozzájuk két alföldi festő csatlakozik: *Olgyay* Ferenc és *Nyilasy* Sándor. *Olgyay* szolnokvidéki táj képviseli („A Tisza mentén”), szürke tónusú széles táj, *Nyilasyt* kicsiny méretű, világosszínű genre („A kiváncsiak”). A Duna közelébe visz minket *Kernstok* Károly („Dunamenti táj fürdőzőkkel”): két álló akt, három mosónő a mély horizonton, tompa világításban, fölötte magasra szabott ég, sok felhővel. A művésznek közvetlenebb természet szemléletű képei közül való. *Korász* Károlynak festőien feloldott „Nyári táj”-a tartozik még ide és *Czencz* János erdei részlete fürdőzőkkel.

A gyűjtemény legfiatalabb gárdájába, amely más művészeti szemléletű, tartozik *Batthyány* Gyula gróf, akitől két, egymástól kissé eltűtő kép van itt: egy „Éjjeli mulató”, ama népes és könnyed groteszk felé hajló kompozíciók egyike, amelyekkel gyakran találkozunk kiállításainkon és egy keményebb vágású kép: *Sabri* Jóska. Ennek két erőteljes szín ad különleges hatást: a cinóberpiros magyarba öltözött haramiavezér és a citromsárga selyempaplan, amely alatt az ünnö szunynyadt. A romantikus tárgy a maga különös groteskságában itt megfelelő interpretációra talált. Egy fiatal székesfehérvári festő, *Kerekes* József, két tájképpel van képviselve, *Patkó* Károly pedig egy „Danae”-vel, amely erőteljes alakjainak szép összeszerkesztésével, csak a főformák kiemeléseivel ebben a

DR. SAY GÉZA: A PONTE VECCHIO. Olajfestmény
Dr. Kepes János úr gyűjteményében

PATKÓ KÁROLY: DANAE
Dr. Kepes János úr gyűjteményében

RUDNAY GYULA: MÁTRANOVÁKI FALIVÉGE

Dr. Kepes János úr gyűjteményében

VASZARY JÁNOS: STRAND

Dr. Kepes János úr gyűjteményében

gyűjteményben azt az irányt képviseli, amelyet ma neoklasszicizmusnak szoktak nevezni. Mint törzsköcs székesfehérvári művész jelen van ebben a székesfehérvári gyűjteményben *Say Géza*, szerepel pedig egy erőteljesen megfestett „Ponte vecchio”-val; az ódon utcaképhez stílusosan illik a széles és pasziózus festés.

Még néhány festmény, rézkarcok s három kisebb méretű szobor egészül ki ezt a sort. A gyűjteménynek, benső értékén kívül, van

még külön értéke is: magyar festők műveiből áll. Ezt nem hangsúlyozhatjuk eléggé. Egy-két emberöltővel ezelőtt még nem ez volt a vezérmotívum egy magyar úr gyűjteményében. Még is sínylette festészeitünk. Ez is egyik értékes tanulsága a gyűjteménynek, mégpedig éppen egy oly városban, amelyben egykor — mint sok más városunkban is — kizárólag külföldi festőket vettek igénybe, a mieink pedig külföldre voltak kénytelenek vándorolni.

LYKA KÁROLY

OSZTRÁK FESTŐ, A KLOSTERNEUBURGI ALBRECHT-OLTÁR
BÉCSI MESTERE: A GYERMEK JÉZUS IMÁDÁSA. 1437. év körül
Philipp István úr gyűjteményében. L. Wilhelm Suida: Österreichs Malerei in der
Zeit Erzherzog Ernst des Eisernen u. König Albrecht II. 197, 36. old. Repr. u. o.

MÉSZÖLY GÉZA (1844—1887): A BALATON MELLETT
Dr. Szűts Gedeon úr tulajdona

KEREKES JÓZSEF: VIHAR A MAROSHEGYEN. Olajfestmény
Dr. Kepes János úr gyűjteményében